

VRAAG 4

DATUM: 01-12-2009

WACHTLIJSTEN

info@pleegzorgpanel.nl

Landelijk Pleegzorg Panel, Resultaten van vraag 4

Inleiding

De 4^e vraag van het Landelijk Pleegzorg Panel had als onderwerp de wachtlijsten en het wachtlijstbeheer. De vraag is opgezet in samenwerking met Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg. In het decembernummer van Mobiel wordt aandacht besteed aan het thema wachtlijsten en wachtlijstbeheer. Daarin is ook een samenvatting van deze resultaten te lezen.

In totaal hebben 80 panelleden vraag 4 beantwoord. Onder de panelleden die de vragen hebben beantwoord waren 65 pleegouders, 9 pleegzorgwerkers, enkele pleegkinderen en andere betrokkenen bij pleegzorg, en één (gezins)voogd.

Conclusies

Wachtlijsten hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van de zorg. Door de wachtlijsten verergert de hulpvraag en wordt minder zorgvuldig gewerkt.

Om de wachtlijsten structureel op te lossen kunnen we, naar het oordeel van de panelleden, het best gebruik maken van maatregelen die gericht zijn op duurzaamheid, zoals het verbeteren van het huidige zorgsysteem en het voorkomen van jeugdproblematiek.

De huidige hulpverlening kan op veel punten worden verbeterd. Met betere samenwerking, beter organiseren, minder bureaucratie, meer studie naar effectiviteit en verbeterde facilitering van pleegouders en hulpverleners kunnen (veel) meer hulpvragen op een bevredigende manier worden beantwoord, waardoor ook de wachtlijsten kleiner zullen worden.

Naast verbetering van de zorg dient er vooral ook meer aandacht te komen voor verbetering van de opvoedkwaliteiten van de ouders en voor het inzetten van maatschappelijke en sociale netwerken in plaats van het bieden van "zware" geïndiceerde zorg.

Heeft iedereen te maken met wachtlijsten?

Hoewel wachtlijsten voor iedereen een bekend fenomeen lijken, blijken veel pleegouder-respondenten (55%) hier géén ervaring mee te hebben. Nog minder ervaring heeft men met wachtlijstbeheer. 9 van de 65 pleegouders hebben ervaring met wachtlijstbeheer. Deze

ervaringen zijn over het algemeen niet positief. Dit in tegenstelling tot de professionals die wel allemaal ervaring hebben met wachtlijsten en die in meerderheid positieve ervaringen hebben met wachtlijstbeheer.

Een pleegouder verwoordt de ervaring met wachtlijstbeheer als volgt:

- *“Vanuit diverse instanties wordt er vaak geredeneerd dat als een jongere ergens “goed” zit de hulp beter eerst aan iemand anders kan worden geboden. Hierdoor duurt de overbruggingshulp vaak veel langer dan dat nodig is.”*

Een reactie van een pleegzorgwerker:

- *“Gelukkig waren er tijdelijke alternatieven via de zorgaanbieder, met als gevolg 'lucht' voor het pleeggezin en de werker. Soms bleek de jongere gelukkig ook te profiteren van de nieuwe plek.”*

Invloed op de kwaliteit

Ruim 80% van de respondenten geven aan dat zij van mening zijn dat wachtlijsten een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van de zorg. Er worden hiervoor twee hoofdredenen gegeven.

1. **Wachtlijsten verergeren de problematiek.** Kwaliteit heeft in de hulpverlening alles te maken met “zo snel mogelijk” en “zo licht mogelijk” hulp kunnen bieden. Door de wachtlijsten moeten jongeren en gezinnen zo lang op hulp wachten dat de problematiek verergerd en steeds meer en zwaardere hulp nodig is.

- *“Tegen de tijd dat de zorg eindelijk geboden kan worden is de situatie vaak zo verslechterd dat er veel meer zorg nodig is dan eerst.”*
- *“Mensen kloppen in nood bij ons aan. Als zij dan nog lang moeten wachten kunnen er vervelende dingen gebeuren.”*

2. **Wachtlijsten geven hulpverleners een opgejaagd gevoel waardoor zij soms minder zorgvuldig te werk gaan.** De waan van de dag wordt medebepalend voor beslissingen. Dat dit niet altijd de kwaliteit ten goede komt, wordt duidelijk aangegeven door de verschillende citaten van panelleden.

- *“Het zet mensen onder druk waardoor minder zorgvuldig gehandeld wordt.”*
- *“Wachtlijsten zorgen voor een te hoge werkdruk, en te weinig aandacht.”*
- *“Men wil het heel snel doen en vergeet daarbij de cliënt. Men luistert alleen naar elkaar en luistert niet naar de cliënt.”*
- *“Kinderen moeten hierdoor zo snel mogelijk op een wachtlijst gezet worden, zodat de hulp zo snel mogelijk kan beginnen. Dit is zorgelijk, gezien het risico dat er niet genoeg wordt onderzocht wat de werkelijke zorgvraag is.”*
- *“Vaak moet een therapie snel, doelgericht. Bij pleegkinderen werkt dat niet. Die hebben tijd nodig om zich ergens vertrouwd te voelen en open te stellen.”*

Oorzaken

Wachlijsten ontstaan simpelweg omdat de vraag groter is dan het aanbod. Zowel ten aanzien van de hulpvraag als ten aanzien van het hulpaanbod worden door de panelleden meerdere oorzaken aangegeven die de wachlijsten mede veroorzaken.

Als concrete oorzaken voor de wachlijsten worden het meest genoemd:

- Te weinig geld
- Te veel bureaucratie
- Te weinig efficiënt werken
- Onvoldoende samenwerken
- Een tekort aan hulp (hulpverleners, pleeggezinnen)

Een ander aspect dat wordt genoemd is dat onderzocht moet worden of niet te snel professionele Jeugdhulp wordt ingeschakeld waar ook een geringere vorm van hulp voldoende is. (Laat de brandweer niet uitrukken als het brandje met een kleinere blusser te blussen is.)

Aan de aanbodkant ziet men een steeds groter aantal kinderen waarvoor een pleeggezin wordt gezocht en die specifieke (zware) hulpvragen hebben. De reden hiervoor wordt in verband gebracht met veranderingen van maatschappelijke waarden zoals individualisering, verminderde zorg voor eigen kinderen en minder betrokkenheid bij mensen in het (familie)netwerk. Problemen komen daardoor eerder bij officiële instanties te liggen waar ze vroeger binnen het netwerk werden opgelost.

De volgende citaten ondersteunen de mening van de panelleden:

- *“Het beschikbare budget en de capaciteit van de hulpverlening is niet afdoende. Daarnaast zorgt het logge bestuurlijke apparaat met de vele verschillende (en voortdurend veranderende) regels en voorschriften voor veel nodeloze vertraging. Tegenwoordig gaat veel tijd van de werkers zitten in het bijhouden van de papieren rompslomp ten behoeve van de financiers van de zorg (denk aan de registratie en rapportage voor de provincie).”*
- *“Er wordt te snel 'zware' professionele hulp ingeroepen, terwijl er vaak in de omgeving van het gezin hulp voorhanden is, maar niet gevonden/gezocht wordt.”*
- *“Hoge verwachtingen tav. overheid, maakbaarheid, mentaliteit van: anderen lossen het op.”*
- *“De onderlinge samenwerking tussen bureau jeugdzorg en pleegzorg is niet optimaal.”*
- *“Door de individualisering van de maatschappij is het sociaal netwerk klein en 'de buurt' niet medeverantwoordelijk meer.”*
- *“Alles gaat zoooo traag!!!”*
- *“Alles slipt dicht doordat er te weinig zorg op maat wordt geboden. Er zijn veel hulpverleners die te weinig doen om de juiste hulp in te zetten.”*
- *“Geld is het grote probleem binnen pleegzorg maar met meer efficiëntie zou geld beter besteed dienen te worden.”*

- *“Momenteel heb ik de neiging te denken dat veel sterke en ervaren voogden de pijp aan Maarten geven en een andere baan zoeken. Zij worden vervangen door jonge, ambitieuze, opnieuw-het-wiel-uitvindende twintigers die niet altijd even efficiënte keuzes maken.”*
- *“Iedereen wil zorg, ieder kind een diagnose. Dan raakt de hulpverlening “verstopt” en is er voor werkelijk belangrijke of urgente zaken minder makkelijk een plek.”*
- *“Het ontstaan van wachtlijsten heeft allereerst te maken met de hoeveelheid pleegkinderen die er zijn. Wordt er zorgvuldig genoeg gekeken of een uithuisplaatsing voorkomen kan worden op enigerlei wijze?”*
- *“Geen adequate selectie aan de voordeur.”*

Oplossingen

94% van de panelleden ziet zeker mogelijkheden om de wachtlijsten structureel te verminderen. Bij het vergelijken van de meest gekozen antwoorden valt vooral op dat men kiest voor duurzame oplossingen en niet voor maatregelen die gericht zijn op de korte termijn. Dit is opvallend omdat, gevraagd naar de oorzaken van de wachtlijsten, erg vaak wordt verwezen naar een gebrek aan geld (zie p-3).

De top 10 van meest gegeven antwoorden ziet er in volgorde van hoogste naar laagste prioriteit als volgt uit.

1	Verbeteren van de onderlinge samenwerking tussen de betrokken partijen.
2	Beter organiseren van de hulpverlening.
3	Meer aandacht voor opvoedkwaliteiten van ouders, zo nodig met verplichte opvoedcursussen.
4	Investeren in de toerusting van pleegouders en hulpverleners.
5	Meer activeren van de samenleving, elkaar helpen wanneer er problemen ontstaan.
6	Verminderen van de jeugdproblematiek door beter preventiebeleid.
7	Beter organiseren van het lange termijn beleid rondom de ontwikkeling van een kind.
8	Meer pleegouders werven en meer hulpverleners inzetten.
9	Meer studie naar de effectiviteit van de verleende hulp.
10	Verbeteren van de intake-procedures, bijvoorbeeld duidelijke en snelle indicatiestelling.

Wanneer we kijken naar de prioriteiten per doelgroep zien we dat er per doelgroep andere keuzes worden gemaakt. Zo geven pleegkinderen de hoogste prioriteit aan “extra aandacht voor opvoedkwaliteiten van ouders”. Pleegzorgwerkers kiezen duidelijker voor “meer studie naar de effectiviteit van de verleende hulp” en zetten sterker als pleegouders in op “meer pleegouders en hulpverleners”. In de bijlage worden de totale scores van pleegouders en pleegzorgwerkers apart weergegeven.

De verschillende onderdelen van de oplossingen-top-10 kunnen onderverdeeld worden in 3 oplossingsgebieden, nl:

- A) **Het verbeteren van het huidige zorgsysteem** (In de lijst op nr: 1, 2, 4, 7, 9 en 10)
- B) **Inzetten op preventie** (In de lijst op nr: 3, 5 en 6)
- C) **Vergroten van de huidige capaciteit van hulpverlening** (In de lijst op nr: 8)

Duidelijk is dat (naar de mening van de respondenten) de meeste winst te halen valt uit het verbeteren van het zorgsysteem. Daarbij wordt vooral aandacht gevraagd voor meer samenwerking en beter organiseren (bijvoorbeeld minder bureaucratie). Ook wordt er veel belang gehecht aan beter faciliteren van pleegouders en hulpverleners, meer aandacht voor de ontwikkeling van het kind op de lange termijn en onderzoek naar de effectiviteit van de verleende hulp.

Vervolgens blijken de respondenten zich er duidelijk van bewust dat preventie in zeer belangrijke mate bij kan dragen aan het terugdringen van de wachtlijsten. Aandacht voor opvoedvaardigheden en meer maatschappelijke sociale interactie om samen problemen op te lossen in plaats van het invoeren van professionele hulpverleningsinstanties worden hierbij genoemd.

In bescheiden mate is er ook aandacht voor de kortere termijn: Zet extra pleegouders en hulpverleners in om tegemoet te komen aan de extra vraag naar hulpverlening.

Ten slotte geven panelleden nog tips over manieren om het verminderen van wachtlijsten vorm te geven. Een greep uit de reacties:

- *"Structureel PGB koppelen aan pleegkinderen met bovengebruikelijke (AWBZ) zorgbehoefte t.b.v. werving pleegouders, zodat pleegouders deel van hun baan kunnen opzeggen t.b.v. thuiszorg van het pleegkind."*
- *"Instellen van betaald pleegouderschap."*
- *"De organisaties zijn te groot. Maak kleine teams (bezet door verschillende organisaties) die samen beslissingen kunnen en mogen nemen."*
- *"Goed luisteren en kijken wat de cliënt vertelt wat hij nodig heeft."*
- *"Bij intake meer met het kind zelf praten (nu is dat vooral met de mensen er om heen). Al vanaf 4 jaar kun je behoorlijk met een kind praten. Hier dienen nog vragenlijsten voor ontwikkeld te worden."*
- *"Meer gezinshuizen"*
- *"Intensieve thuis ondersteuning die op alle fronten inzetbaar is (dus én opvoedkundig én financieel)."*

December 2009,

Team Landelijk Pleegzorg Panel

www.pleegzorgpanel.nl

De aangegeven oplossingen voor wachtlijsten door pleegzorgwerkers

Aantal keren genoemd als hoogste prioriteit	Aantal keren genoemd als oplossing	
3	6	Verbeteren van de onderlinge samenwerking tussen de betrokken partijen.
3	6	Meer pleegouders werven en meer hulpverleners inzetten.
4	4	Meer studie naar de effectiviteit van de verleende hulp.
2	5	Investeren in de toerusting van pleegouders en hulpverleners.
1	6	Beter organiseren van de hulpverlening.
1	5	Meer activeren van de samenleving, elkaar helpen wanneer er problemen ontstaan.
1	4	Verminderen van de jeugdproblematiek door beter preventiebeleid.
1	1	Verbeterde scholing van hulpverleners.
1	1	Meer directe hulp ipv registratieverplichtingen, bureaucratische handelingen moeten doen.
1	1	Meer gezinshuizen en betaalde pleegzorg organiseren.
1	1	"pleegzorg ligt op dit moment het dichtst bij: - flexibilisering van de ondersteuning van pleeggezinnen zowel op materieel en immaterieel vlak."
1	1	De vraag beter in kaart brengen, met name de lange termijn trajecten.
	3	Beter organiseren van het lange termijn beleid rondom de ontwikkeling van een kind.
	2	Meer aandacht voor opvoedkwaliteiten van ouders, zo nodig met verplichte opvoedcursussen.
	2	Verbeteren van de intake-procedures, bijvoorbeeld duidelijke en snelle indicatiestelling.

De aangegeven oplossingen voor wachtlijsten door pleegouders

Aantal keren genoemd als hoogste prioriteit	Aantal keren genoemd als oplossing	
23	44	Beter organiseren van de hulpverlening.
22	46	Verbeteren van de onderlinge samenwerking tussen de betrokken partijen.
22	39	Meer aandacht voor opvoedkwaliteiten van ouders, zo nodig met verplichte opvoedcursussen.
15	35	Investeren in de toerusting van pleegouders en hulpverleners.
15	34	Meer activeren van de samenleving, elkaar helpen wanneer er problemen ontstaan.
11	28	Beter organiseren van het lange termijn beleid rondom de ontwikkeling van een kind.
10	29	Verminderen van de jeugdproblematiek door beter preventiebeleid.
8	30	Verbeteren van de intake-procedures, bijvoorbeeld duidelijke en snelle indicatiestelling.
7	26	Meer pleegouders werven en meer hulpverleners inzetten.
6	17	Meer studie naar de effectiviteit van de verleende hulp.
6	15	Verbeterde scholing van hulpverleners.
0	6	Instellen van een prestatievergoeding: zorginstellingen/hulpverleners afrekenen op resultaten.
1	1	bejegening
1	1	bureaucratie/ verplichte zorg/ meer inschakelen netwerken
1	1	effectievere werkmethodes van hulpverleners
1	1	er zijn veel pleegouders die de minister wel eens zouden willen spreken om hem te vertellen hoe het anders en beter kan. Het is nu een bureaucratisch log systeem en absoluut kindonvriendelijk!!
1	1	mentaliteitsverandering
1	1	Minder star omgaan met het plaatsingsbeleid.
1	1	Pleegouders bekend maken met kinderen die zorg nodig hebben. Dan kunnen ze makkelijk zien voor wie ze kunnen kiezen. Een avond met een presentatie.
1	1	Structureel PGB koppelen aan pleegkinderen met bovengebruikelijke (AWBZ) zorgbehoefte tbv werving pleegouders, zodat pleegouders deel van hun baan kunnen opzeggen tbv thuiszorg pleegkind. Kind beter af in gezinssituatie dan in leefgroep!
0	1	Verminderen van de instroom door verhoging van de drempel